

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als cultuurhistorisch landschap van Kolmontbos in Tongeren (Overrepen)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.6 tot en met 6.1.14,
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de erfgoedwaarden zijn onderzocht;
- de resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier;
- het voorlopig beschermingsbesluit werd getekend op 27 maart 2024 en werd bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt op 8 april 2024;
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van de voorlopige bescherming;
- de gemeente Tongeren organiseerde een openbaar onderzoek van 1 mei 2024 tot en met 31 mei 2024.

De behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het cultuurhistorisch landschap Kolmontbos in Tongeren is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de historische waarde:

De ruïne van de burcht van Kolmont is een indrukwekkende getuige van het middeleeuwse graafschap Loon. De imposante resten van de omvangrijke burcht uit de jaren 1170 laten nog steeds de politieke ambities en territoriale pretenties van de graven van Loon zien, meer bepaald de machtsstrijd met het prinsbisdom Luik in dit vroegere grensgebied. Door

zijn strategische ligging en als deel van een defensieve gordel van militaire versterkingen, speelde de burcht een belangrijke rol in de geschiedenis van het graafschap. Geschreven en cartografische bronnen tonen aan dat de ruïne eeuwenlang een plaats van historische betekenis bleef, lang nadat de militaire en representatieve rol van de burcht was uitgespeeld. De historische en oudheidkundige studies die al sinds de 19de eeuw aan de burcht zijn gewijd, wijzen op de lange waardering van de site als een historische bezienswaardigheid. In de 19de eeuw werden de ruïne en het omringend bos geïntegreerd in het kasteeldomein van Kolmont wat gepaard ging met een landschappelijke parkaanleg. In Kolmontbos vormen de monumentale solitaire bomen, holle wegen, bomengroepen en -rijen nog herkenbare elementen van deze historische parkaanleg. Knotbomenrijen en hagen aan de bosranden zijn zeldzame relictten van historische grensmarkeringen en getuigen van de rijke ontginning- en beheergeschiedenis van dit bos;

- de esthetische waarde:

De burcht van Kolmont is door zijn ligging boven op een steile helling een herkenbaar en dominant element in het landschap. De ruïne is omringd door bos gekenmerkt door monumentale beuken wat zorgt voor een indrukwekkend visueel ensemble;

- de wetenschappelijke waarde:

Het bos van Kolmont is sinds het einde van de 18de eeuw ononderbroken bebost gebleven. Het historisch minder intensief beheer is een zeldzaam gegeven en zorgde voor meer dood hout en een groot aantal monumentale bomen. Op de restanten van de voormalige burcht is zo een uniek bosgebied ontstaan met een bijzondere fauna en flora waaronder talrijke oudbosplanten. Het bos van Kolmont biedt door zijn bijzondere beheergeschiedenis veel potentieel voor wetenschappelijk onderzoek naar oudbossoorten;

- de ruimtelijk-structurerende waarde:

De burchtruïne van Kolmont is een bepalend structurerend element voor de omgeving. Het geheel van grachten, wallen, burchtheuvel en bouwkundige resten is een sinds eeuwen beeldbepalend landschapselement. Het silhouet van de steile burchtheuvel met daarop de resten van de donjon en andere overblijfselen van de burcht is een opvallend visueel baken in de vallei van de Fonteinbeek. Kolmontbos, gelegen op een verhevenheid in een depressie, vormt een dominant element en is zichtbaar van in de ruime omgeving. De inplanting van de burcht van Kolmont accentueert daarenboven de natuurlijke topografie van het gebied.

Het cultuurhistorisch landschap is gelegen binnen de speciale beschermingszone BE2200038 'Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw'. Er werd een passende beoordeling opgemaakt. De passende beoordeling besluit dat:

- de vooropgestelde beschermingen van Kolmontbos als cultuurhistorisch landschap, van de burcht van Kolmont als archeologische site en van de ruïne van de burcht als monument (Overrepen, Tongeren) geen significant negatief effect hebben op deelgebied BE2200038-1 'Herkwinning/Zammelen/Kolmont' van habitatrichtlijngebied BE2200038 'Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw'. De huidige natuurwaarden en de natuurdoelstellingen worden gevrijwaard. Het behoud, de uitbreiding en/of de versterking van populaties en habitats worden niet verhinderd.

- de vooropgestelde beschermingen van Kolmontbos als cultuurhistorisch landschap, van de burcht van Kolmont als archeologische site en van de ruïne van de burcht als monument (Overrepen, Tongeren) geen significant negatief effect hebben op natuurbeheerplan type 4 Kolmontbos. Voor het te beschermen gebied wordt aanbevolen een geïntegreerd beheerplan op te maken. Dit document brengt de beheerdoelstellingen vanuit natuurbehoud en onroerend erfgoed samen in één afgestemde gebiedsgerichte visie en plan, binnen de geldende regelgeving.

In algemene zin zijn de huidige natuur- en onroerenderfgoedwaarden nauw met elkaar verbonden en versterken de natuur- en onroerenderfgoeddoelstellingen elkaar. De vooropgestelde beschermingen van Kolmontbos als cultuurhistorisch landschap, van de burcht van Kolmont als archeologische site en van de ruïne van de burcht als monument (Overrepen, Tongeren) bieden de natuurwaarden en het natuurbeheer meer kansen dan bedreigingen.

Juridisch kader

Dit besluit sluit aan bij de volgende regelgeving:

- het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, artikel 36ter, §3 en §4.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden definitief beschermd als cultuurhistorisch landschap:

Kolmontbos, Tongeren (Overrepen), bij het kadaster bekend als: Tongeren, 18de afdeling, sectie B, perceelnummers 24D (deel), 31A, 32C, 34M, 35 en Tongeren, 3de afdeling, sectie B, perceelnummer 247A (deel).

Het plan met de aflijning is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het cultuurhistorisch landschap is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het cultuurhistorisch landschap zijn:

- 1° historische waarde;
- 2° esthetische waarde;
- 3° wetenschappelijke waarde;
- 4° ruimtelijk-structurerende waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het cultuurhistorisch landschap Kolmontbos zijn:

- 1° Plateau met steile hellingen gescheiden door smal dal
 - a) Uitgesproken topografie met twee tenen;
 - b) (Ontginnings)kuilen aan de westrand en ten zuidoosten van de oostelijke teen;
- 2° Loofbos met relictten van parkaanleg
 - a) Bosbestanden van beuk en zomereik van voor 1900;

- b) Onverharde holle wegen
 - i. Holle weg met oriëntatie noordwest-zuidoost met knothaagbeuken en vier beuken met inkervingen;
 - ii. Holle weg met oriëntatie zuidwest-noordoost met Amerikaanse eik en knothaagbeuken;
 - c) Perceelsrandbeplanting op oude bosgrens
 - i. In het oosten: talud met knothaagbeuken;
 - ii. In het zuidoosten: meidoornhaag;
 - iii. In het zuiden: talud met opgaande eiken en meidoorn;
 - iv. In het zuidwesten: lijnaanplantingen van haagbeuk, meidoorn en zomereik;
 - v. In het noordwesten: boswal met knotbomen van es en haagbeuk;
 - d) Oud bossoorten (daslook, boszegge);
 - e) Twee natuurstenen sokkels als relict van parkornamenten;
 - f) Solitaire parkbomen
 - i. Fijnspar op heuveltje bij splitsing holle weg;
- 3° Motteheuvel met burchtruïne en omwalling
- a) Restanten van muurwerk;
 - b) Gracht- en walstructuren als restant van de defensieve structuur van de voormalige burcht;
 - c) Solitaire markante bomen
 - i. Monumentale zomereik;
 - ii. Mammoetboom;
 - iii. Monumentale beuk met inkervingen;
 - iv. Monumentale opgaande beuk;
 - d) Zichten van in de vallei van de Fonteinbeek en van op de Burchtstraat op de burchtruïne.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap zijn:

- 1° het unieke landschap van Kolmontbos bewaren en versterken door de opmaak van een geïntegreerd beheerplan met het oog op de afstemming tussen de erfgoedwaarden en de natuurwaarden verdient aanbeveling;
- 2° het zichtbaar behouden en in stand houden van de kenmerkende topografie van de burchtruïne en binnen Kolmontbos;
- 3° het zo lang mogelijk in stand houden van de markante bomen op en rond de burchtruïne zoals opgenomen in de wetenschappelijke inventaris;
- 4° het zo lang mogelijk in stand houden van de relict van perceelsrandbeplantingen op de historische bosgrens en van de beplantingen langs holle wegen zoals opgenomen in de wetenschappelijke inventaris;
- 5° het behouden van het onverhard karakter van de verschillende wegen en paden.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het cultuurhistorisch landschap in stand en onderhouden het door:

- 1° het cultuurhistorisch landschap als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het cultuurhistorisch landschap regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het cultuurhistorisch landschap:

- 1° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of ander werk of handelingen die impact kunnen hebben op het grondwaterpeil;
- 2° het lozen van vloeistoffen of gassen;
- 3° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 4° het uitzetten van dieren in het wild;
- 5° het organiseren van evenementen, die het normaal gebruik van het beschermd landschap overstijgen;
- 6° het vellen of beschadigen van bomen en struiken of kleine landschapselementen die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd geïntegreerd beheerplan, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd geïntegreerd beheerplan tot gevolg kan hebben;
- 7° het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden;
- 8° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad met houten, ontschorste smalle palen, ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
 - e) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen.

Er is geen toelating vereist voor:

- 1° regulier onderhoud;
- 2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel, 23/07/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2024-07-23 09:11:15 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE